ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ JEAN MISCHO

της 25ης Φεβρουαρίου 1999 *

1. Η Société critouridienne de distribution (στο εξής: Socridis) προσέφυγε κατά των φορολογικών υπηρεσιών ενώπιον του tribunal de grande instance de Foix (Γαλλία), ζητώντας τη μείωση των ειδικών φόρων καταναλώσεως που είχε καταβάλει από τον Μάιο έως τον Δεκέμβριο του 1993. Προς στήριξη του αιτήματός της, υποστηρίζει ότι οι οδηγίες 92/83/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, για την εναρμόνιση των διαρθρώσεων των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στην αλκοόλη και τα αλκοολούχα ποτά [1] (στο εξής: οδηγία περί διαρθρώσεων), και 92/84/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, για την προσέγγιση των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης για τα αλκοολούχα ποτά και την αλκοόλη [2] (στο εξής: οδηγία περί συντελεστών), οι οποίες μεταφέρθηκαν στο γαλλικό δίκαιο και εφαρμόζονταν κατά την επίδικη περίοδο, είναι ανίσχυρες. Κατά τη Socridis, το ανίσχυρο των οδηγιών αυτών απορρέει από το ότι καθιερώνουν ένα κοινοτικό σύστημα φορολογίας που επιτρέπει πρακτικές εισάγουσες δυσμενείς διακρίσεις και θίγουσες τον ανταγωνισμό, ευνοώντας εμμέσως την παραγωγή κρασιού σε βάρος της — ανταγωνιστικής — παραγωγής μπίρας.

2. Το εθνικό δικαστήριο, διαπιστώνοντας ότι οι γαλλικές διατάξεις που θεσπίστηκαν σύμφωνα με τις δύο αυτές οδηγίες καταλήγουν όντως στην πράξη σε σαφώς βαρύτερη φορολόγηση της μπίρας σε σχέση με αυτή του κρασιού, έκρινε, ενόψει της νομολογίας του Δικαστηρίου που θεωρεί ότι το κρασί και η μπίρα είναι ανταγωνιστικά προϊόντα κατά την έννοια του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ, ότι ετίθετο πράγματι ζήτημα κύρους των δύο οδηγιών.

3. Το εθνικό δικαστήριο, θεωρώντας ορθώς ότι δεν είχε αρμοδιότητα προς επίλυση του ζητήματος αυτού, αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Είναι οι οδηγίες 92/83 και 92/84 του Συμβουλίου, περί εναρμονίσεως των ειδικών φόρων καταναλώσεως, ανίσχυρες ενόψει της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και, ειδικότερα, του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, στο μέτρο που

— προβλέπουν για τη φορολόγηση της μπίρας ελάχιστο συντελεστή 1,87 ECU ανά βαθμό και ανά εκατόλιτρο

— ενώ επιτρέπουν τη φορολόγηση του κρασιού βάσει μόνον του όγκου, επιτρέποντας την εφαρμογή μηδενικού συντελεστή,

επιβάλλοντας έτσι στα κράτη μέλη υποχρέωση φορολογήσεως της μπίρας στο ως άνω ελάχιστο επίπεδο και προξενώντας έτσι

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — ΕΕ L 316, σ. 21.

2 — ΕΕ L 316, σ. 29.

τη δημιουργία διαφορών στη φορολογία, συνεπαγομένων ενδεχομένως διακρίσεις μεταξύ κρασιού και μπίρας;»

4. Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθούν οι διατάξεις των δύο οδηγιών που αποτελούν τη βάση του κοινοτικού συστήματος που προκαλεί τον προβληματισμό του εθνικού δικαστηρίου.

5. Η οδηγία περί διαρθρώσεων περιλαμβάνει ένα τμήμα Ι, αφιερωμένο στη μπίρα, και ένα τμήμα ΙΙ, αφιερωμένο στα κρασιά.

6. Στο τμήμα που αφορά τη μπίρα, το άρθρο 1 ορίζει ότι:

«1. Τα κράτη μέλη επιβάλλουν ειδικό φόρο κατανάλωσης στην μπίρα σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.

2. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τους συντελεστές τους σύμφωνα με την οδηγία 92/84/ΕΟΚ»,

ενώ το άρθρο 3 ορίζει ότι:

«1. Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης που επιβάλλεται από τα κράτη μέλη στην μπίρα καθορίζεται με βάση:

— είτε τον αριθμό των εκατολίτρων και τους βαθμούς Plato,

— είτε τον αριθμό των εκατολίτρων και τον αποκτημένο ογκομετρικό βαθμό αλκοόλης

του τελικού προϊόντος.

2. Τα κράτη μέλη, όταν καθορίζουν το ύψος του ειδικού φόρου κατανάλωσης επί της μπίρας σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 92/84/ΕΟΚ, μπορούν να μη λαμβάνουν υπόψη τα κλάσματα βαθμού Plato ή αποκτημένου ογκομετρικού βαθμού αλκοόλης.

(...)»

7. Στο τμήμα που αφορά τα κρασιά, το άρθρο 7 ορίζει ότι:

«1. Τα κράτη μέλη επιβάλλουν ειδικό φόρο κατανάλωσης στο κρασί σύμφωνα με την παρούσα οδηγία.

2. Τα κράτη μέλη καθορίζουν του συντελεστές τους σύμφωνα με την οδηγία 92/84/ΕΟΚ»,

ενώ το άρθρο 9 ορίζει ότι:

«1. Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης που επιβάλλεται από τα κράτη μέλη στα κρασιά καθορίζεται σε σχέση με τον αριθμό εκατολίτρων τελικού προϊόντος.

(...)»

8. Το άρθρο 5 της οδηγίας περί συντελεστών ορίζει ότι:

«Από την 1η Ιανουαρίου 1993, ο ελάχιστος συντελεστής του ειδικού φόρου κατανάλωσης για το κρασί καθορίζεται:

— για το απλό κρασί σε 0 ECU

και

— για το αφρώδες κρασί σε 0 ECU,

ανά εκατόλιτρο προϊόντος»,

το δε άρθρο 6 της οδηγίας ορίζει ότι:

«Από την 1η Ιανουαρίου 1993, ο ελάχιστος συντελεστής του ειδικού φόρου κατανάλωσης για τη μπίρα ορίζεται σε:

— 0,748 ECU ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato,

ή

— 1,87 ECU ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό αλκοόλης

τελικού προϊόντος.»

Επί των εξεταστέων αιτιάσεων

9. Ενόψει των παρατηρήσεων που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, φαίνεται, εν πρώτοις, απαραίτητη η προσεκτική οριοθέτηση του αντικειμένου του προδικαστικού ερωτήματος. Το εθνικό δικαστήριο, στο σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, αναφέρει ακριβώς ότι «η (...) διαφορά δεν αφορά τη μεταφορά [των δύο οδηγιών] στη γαλλική έννομη τάξη». Συνεπώς, δεν ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί ως προς το κατά πόσον συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο ο τρόπος φορολογήσεως, στη Γαλλία, αφενός της μπίρας και αφετέρου του κρασιού, εξεταζόμενοι από πλευράς της μεταξύ τους σχέσεως, ή, αν προτιμάτε, να εξετάσει μήπως ο τρόπος αυτός αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης.

10. Τα ζητήματα που θέτει το εθνικό δικαστήριο αφορούν αποκλειστικά το κύρος των οδηγιών περί διαρθρώσεων και περί συντελεστών, οι οποίες, ορίζοντας ως ελάχιστο συντελεστή φορολογήσεως της μπίρας το 1,87 ECU ανά βαθμό και ανά εκατόλιτρο και επιτρέποντας παράλληλα την φορολόγηση του κρασιού μόνο βάσει του όγκου, με δυνατότητα επιβολής μηδενικού φόρου, μπορούν, κατά την άποψη του εθνικού δικαστηρίου, να προκαλέσουν τη «δημιουργία διαφορών στη φορολογία», μη συμβιβαζομένων με τη Συνθήκη ΕΚ και, ειδικότερα, με το άρθρο 95, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης.

11. Όπως σαφώς υπενθύμισε το Δικαστήριο με την απόφαση Eurotunnel κ.λπ. [3], ο προσδιορισμός των αιτιάσεων εμπίπτει στην αρμοδιότητα του παραπέμποντος δικαστηρίου.

12. Ωστόσο, η Socridis προβάλλει και άλλες αιτιάσεις αμφισβητώντας το κύρος των δύο οδηγιών. Κατ' αυτήν, οι δύο οδηγίες παραβιάζουν τη Συνθήκη για τέσσερις λόγους:

1. Καθιερώνουν μια τεχνική εναρμονίσεως και λύσεις αφορώσες το κρασί και τη μπίρα οι οποίες συνιστούν παράβαση του άρθρου 95 της Συνθήκης και, συγκεκριμένα, του δευτέρου εδαφίου του.

2. Αντιβαίνουν στη γενική αρχή της αναλογικότητας, καθόσον επιβάλλουν και νομιμοποιούν μια διαφορά φορολογίας μεταξύ κρασιού και μπίρας η οποία είναι υπερβολική σε σχέση με την ανομοιότητα που μπορεί αντικειμενικά να γίνει δεκτή ανάμεσα στα δύο αυτά είδη ποτών που έχουν υποστεί ζύμωση και τα οποία είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους.

3 — Απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-408/95 (Συλλογή 1997, σ. I-6315, σκέψεις 33 και 34).

3. Συνιστούν παράβαση του άρθρου 99 της Συνθήκης ΕΚ, καθόσον, επί ουσιώδους στοιχείου, δεν συνεπάγονται σύγκλιση, αλλ' αντιθέτως αυξάνουν τις διαφορές φορολογίας μεταξύ κρατών μελών και, ως εκ τούτου, το εμπόδιο στις εμπορικές συναλλαγές που αντιπροσωπεύουν οι διαφορές αυτές.

4. Η αιτιολογία είναι ελλιπής και, ως εκ τούτου, δεν ανταποκρίνεται στις επιταγές του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ.

13. Αν ο πρώτος λόγος αντιστοιχεί ακριβώς στην αιτίαση που διατυπώνει το παραπέμπον δικαστήριο, η σχέση των τριών άλλων λόγων με τον προβληματισμό του παραπέμποντος δικαστηρίου είναι λιγότερο προφανής. Όσον αφορά τον δεύτερο λόγο, είναι, νομίζω, δυνατόν να υφίσταται σχέση, καθόσον το ζήτημα της καθιερώσεως διαφορετικής φορολογίας εξετάζεται γενικά στο πλαίσιο του άρθρου 95 της Συνθήκης, στο οποίο αναφέρεται και ο προβληματισμός του εθνικού δικαστηρίου.

14. Όσον αφορά τον τρίτο λόγο, η σχέση αυτή καθίσταται σαφώς λεπτότερη. Πράγματι, ο λόγος αυτός αναλύεται, εκ πρώτης όψεως, σε αμφισβήτηση της ίδιας της φύσεως των μέτρων προσεγγίσεως των νομοθεσιών, υπό την έννοια του άρθρου 99 της Συνθήκης, που αποτελεί τη νομική τους βάση, τα οποία θεσπίζονται με τις δύο οδηγίες. Αμφισβήτηση την οποία δεν διατύπωσε ρητώς το εθνικό δικαστήριο και η οποία δύσκολα μπορεί να του αποδοθεί εκ του λόγου και μόνον ότι διερωτάται ως προς το κύρος των δύο οδηγιών ενόψει της Συνθήκης ΕΚ και όχι αποκλειστικά ενόψει του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης.

15. Δεν θεωρώ, ωστόσο, σκόπιμο να μην εξετάσει το Δικαστήριο αυτή την αιτίαση που διατυπώνει η Socridis, καθόσον μπορεί να αναλυθεί ως ένας άλλος τρόπος προσεγγίσεως του ζητήματος της νομιμοποιήσεως, από τις δύο αυτές οδηγίες, των διαφορών ως προς τη φορολόγηση ανταγωνιστικών προϊόντων, το οποίο απασχολεί το εθνικό δικαστήριο.

16. Απομένει ο τέταρτος λόγος, που συνίσταται στην έλλειψη αιτιολογίας και τον οποίο ουδόλως αναφέρει το παραπέμπον δικαστήριο. Πρέπει να τον εξετάσει το Δικαστήριο; Ασφαλώς, αν ληφθεί υπόψη η παραδοσιακή νομολογία του Δικαστηρίου, όπως τη συνόψισε ο γενικός εισαγγελέας G. Tesauro με τις προτάσεις του στην προμνησθείσα υπόθεση Eurotunnel κ.λπ. Πράγματι, σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, της οποίας ο γενικός εισαγγελέας δεν πρότεινε στο Δικαστήριο μεταβολή, η εξέταση, στο πλαίσιο προδικαστικού ερωτήματος, του κύρους πράξεως παραγώγου δικαίου πρέπει μεν να γίνεται από το Δικαστήριο μόνον ενόψει των αιτιάσεων που διατυπώνει το εθνικό δικαστήριο, υφίσταται όμως εξαίρεση από τον κανόνα αυτόν συνιστάμενη στην ύπαρξη λόγων ανισχύρου που μπορούν να εξεταστούν αυτεπαγγέλτως, μεταξύ των οποίων και η παράβαση ουσιώδους τύπου, περίπτωση της οποίας είναι η έλλειψη αιτιολογίας.

17. Εφόσον η έλλειψη αυτή μπορεί να εξεταστεί αυτεπαγγέλτως από το Δικαστήριο, πρέπει ασφαλώς να εξετάζεται όταν την προβάλλει με τις παρατηρήσεις του ο προσφεύγων της κύριας δίκης. Όμως, εξακολουθεί να ισχύει αυτή η νομολογία; Αν τίθεται το ερώτημα, αυτό οφείλεται στο ότι, στην προμνησθείσα υπόθεση Eurotunnel κ.λπ., το Δικαστήριο, καίτοι το πρότειναν η εταιρία αυτή και ο γενικός εισαγγελέας, ουδέποτε εξέτασε μήπως υπήρχε παράβαση του άρ-

θρου 190 της Συνθήκης προτού φθάσει στο συμπέρασμα ότι από τον έλεγχο των ερωτημάτων που είχε υποβάλει το εθνικό δικαστήριο δεν προέκυπταν στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το κύρος των επιδίκων πράξεων. Πρόκειται για μεταστροφή της νομολογίας, η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη; Θεωρώ πρόωρη τη διαπίστωση αυτή. Θα ακολουθήσω, συνεπώς, τα ειωθότα και θα εξετάσω και τον τέταρτο λόγο ανισχύρου τον οποίο πιστεύει ότι επεσήμανε η Socridis.

Ως προς την παράβαση του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης

18. Όσον αφορά το κύρος των δύο οδηγιών από πλευράς των επιταγών του άρθρου 95 της Συνθήκης, νομίζω ότι ως αφετηρία πρέπει να ληφθεί η συλλογιστική της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με την επιρροή που ασκεί το άρθρο αυτό στον τρόπο φορολογήσεως της μπίρας και του κρασιού αντιστοίχως. Από τη νομολογία αυτή προκύπτει, καταρχάς, ότι η μπίρα και το κρασί δεν είναι ομοειδή προϊόντα υπό την έννοια του άρθρου 95, πρώτο εδάφιο, οπότε οι επιταγές της διατάξεως αυτής δεν εφαρμόζονται στις διαφορές φορολογίας που υφίστανται μεταξύ των δύο αυτών ποτών. Αντιθέτως, το κρασί και η μπίρα είναι ποτά ανταγωνιστικά μεταξύ τους, υπό την έννοια του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, οπότε, στο πλαίσιο των αντιστοίχων φορολογιών, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να ευνοούν το εγχώριας παραγωγής προϊόν εις βάρος του ετέρου, το οποίο εισάγεται από άλλα κράτη μέλη.

19. Εξάλλου, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι όλοι οι τύποι κρασιού και όλοι οι τύποι μπίρας δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι βρίσκονται σε σχέση ανταγωνισμού, καθόσον δεν είναι όλοι αλληλοϋποκαταστάσιμοι. Πράγματι, το Δικαστήριο έχει κρίνει — για τελευταία φορά με την απόφαση της 9ης Ιουλίου 1987 [4] — ότι «μόνο οι οίνοι τρέχουσας κατανάλωσης, που είναι εν γένει οι φτηνοί οίνοι, παρουσιάζουν αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με το ζύθο, ώστε να αποτελούν εναλλακτική επιλογή για τον καταναλωτή, και μπορούν επομένως να θεωρηθούν ως ανταγωνιστικοί του ζύθου, κατά την έννοια του άρθρου 95, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης».

20. Τρίτον, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι:

«το άρθρο 95, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ δεν εμποδίζει την εφαρμογή σε ορισμένα ποτά συστήματος φορολογίας που διαφοροποιείται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων· το σύστημα αυτό δεν έχει προστατευτικό αποτέλεσμα υπέρ της εθνικής παραγωγής εφόσον σε καθεμιά από τις φορολογικές κατηγορίες περιλαμβάνεται σημαντικό τμήμα της εθνικής παραγωγής αλκοολούχων ποτών» [5].

21. Τέλος, πρέπει ιδιαίτερα να τονιστεί ότι τα όρια που επιβάλλει το άρθρο 95 της Συνθήκης στα κράτη μέλη όσον αφορά τη διαμόρφωση της φορολογίας τους ισχύουν μόνο στο μέτρο που τίθεται θέμα φορολογίας των προϊόντων που εισάγονται από τα άλλα

4 — Υπόθεση 356/85, Επιτροπή κατά Βελγίου (Συλλογή 1987, σ. 3299, σκέψη 11).

5 — Απόφαση της 4ης Μαρτίου 1986, 243/84, Walker (Συλλογή 1986, σ. 875, σκέψη 23).

κράτη μέλη. Όπως επανειλημμένως έχει υπενθυμίσει το Δικαστήριο, «οι διατάξεις του άρθρου 95 (...) συνιστούν, μέσα στο σύστημα της Συνθήκης ΕΟΚ, συμπλήρωμα των διατάξεων περί καταργήσεως των δασμών και των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος» [6].

22. Μετά την υπόμνηση αυτή, μπορούμε να εξετάσουμε τους κανόνες που θέτουν οι δύο οδηγίες ενόψει της ρυθμίσεως του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, δεδομένου ότι το γεγονός ότι οι οδηγίες αυτές εκδόθηκαν βάσει του άρθρου 99 της Συνθήκης δεν αναιρεί την υποχρέωση συμφωνίας με τους κανόνες του άρθρου 95, καθόσον το σύνολο του πρωτογενούς δικαίου υπερισχύει όλου του παραγώγου δικαίου. Στον τομέα της φορολογικής εναρμονίσεως, οι αρχές αυτές υπομνήσθηκαν με σαφήνεια με την απόφαση Schul [7].

23. Συγχρόνως, όμως, δεν υφίσταται αμφιβολία, όπως υπογράμμισαν το Συμβούλιο και η Επιτροπή, ότι το ανίσχυρο των οδηγιών πρέπει να αναγνωριστεί μόνο σε περίπτωση που οι δύο οδηγίες επιβάλλουν στα κράτη μέλη την υποχρέωση να θεσπίσουν μέτρα μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη που αποδεικνύονται ασυμβίβαστα με τις επιταγές του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, δηλαδή θέτουν τα κράτη μέλη σε μια κατάσταση στην οποία η ορθή εφαρμογή των οδηγιών θα τα οδηγούσε να παραβούν το εν λόγω άρθρο. Συντρέχει όντως τέτοια περίπτωση;

24. Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να ληφθεί καταρχάς υπόψη το γεγονός ότι η ουσιαστική υποχρέωση που επιβάλλουν οι δύο οδηγίες είναι η υποχρέωση εφαρμογής ενός ελαχίστου εσωτερικού φόρου καταναλώσεως στη μπίρα.

25. Όμως, αν υποτεθεί ότι ένα κράτος μέλος, λαμβανομένου υπόψη του ότι η εγχώρια παραγωγή του είναι σημαντική όσον αφορά το ένα από τα επίδικα ποτά, αλλά μηδενική ή ασήμαντη όσον αφορά το άλλο, πρέπει να σταθμίσει προσεκτικά τον τρόπο με τον οποίο θα εφαρμόσει τις δύο οδηγίες, ούτως ώστε να μη δημιουργήσει υπόνοιες ότι ευνοεί την εγχώρια παραγωγή, δεν μπορώ να αντιληφθώ κατά τί το γεγονός ότι υποχρεώνεται να επιβάλει έναν ελάχιστο εσωτερικό φόρο καταναλώσεως στη μπίρα, αναλόγως του αλκοολικού τίτλου, θα το εμπόδιζε να καθιερώσει μεταξύ της φορολογίας του κρασιού και της φορολογίας της μπίρας μια σχέση που να αποκλείει κάθε προστασία της εγχώριας παραγωγής.

26. Πράγματι, το κράτος αυτό διαθέτει σημαντικό πεδίο ελευθερίας. Εφόσον εφαρμόζει τις μεθόδους φορολογήσεως που καθορίζουν οι δύο οδηγίες και δεν φορολογεί τη μπίρα σε επίπεδο χαμηλότερο από το επιβαλλόμενο, μπορεί να καθορίζει ελεύθερα τον συντελεστή του εσωτερικού φόρου καταναλώσεως τόσο για το κρασί όσο και για τη μπίρα.

27. Οι περιορισμοί των οποίων την τήρηση επιβάλλουν οι δύο οδηγίες στο κράτος αυτό δεν είναι, κατ' ουδένα τρόπο, ικανοί να το εμποδίσουν, κατά τον καθορισμό των εφαρμοστέων συντελεστών του φόρου καταναλώσεως, να λάβει υπόψη του τις — αναγνωρισμένες από τη νομολογία του Δικαστηρίου — σχέσεις ανταγωνισμού μεταξύ ορισμένων κατηγοριών κρασιού και ορισμένων κατηγοριών μπίρας.

6 — Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980, 168/78, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή τόμος 1980/Π, σ. 181, σκέψη 4).

7 — Απόφαση της 5ης Μαΐου 1982, 15/81 (Συλλογή 1982, σ. 1409).

28. Η Socridis υποστήριξε, ωστόσο, ότι οι δύο οδηγίες, ακόμα και αν γίνει δεκτό ότι δεν στερούν από τα κράτη μέλη τη δυνατότητα τηρήσεως του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, είναι ανίσχυρες καθόσον «νομιμοποιούν» τυχόν παραβάσεις της διατάξεως αυτής.

29. Συγκεκριμένα, κατά τη Socridis, «εφόσον το Συμβούλιο έχει καθορίσει ελάχιστο όριο φόρου καταναλώσεως 0 ECU για το κρασί και 1,87 ECU ανά βαθμό ανά εκατόλιτρο για τη μπίρα, η ελάχιστη διαφορά που προκύπτει από τα όρια αυτά μεταξύ του κρασιού και της μπίρας 4° (ήτοι 748 %) θα φαίνεται νόμιμη: τα κράτη μέλη δεν θα θεωρήσουν ότι μια τέτοια ελάχιστη διαφορά μπορεί να είναι, αυτή καθαυτήν, ασυμβίβαστη με τη Συνθήκη, εφόσον αυτή η διαφορά έχει εγκριθεί ομοφώνως από το Συμβούλιο. Ως εκ τούτου, κάθε μικρότερη διαφορά επίσης θα θεωρείται νόμιμη. Εξυπακούεται ότι, για τον λόγο αυτόν, παρόμοιες διαφορές θα θεωρούνται εξίσου συμβιβάσιμες με τη Συνθήκη, εφόσον θα αφορούν φορολογία με συντελεστή υψηλότερο του ελαχίστου. Όμως, είναι πρόδηλον ότι οι διαφορές αυτές διπλασιάζουν, τριπλασιάζουν, ή ακόμα και τετραπλασιάζουν τη μέγιστη διαφορά που δέχθηκε το Δικαστήριο στην υπόθεση 170/78».

30. Η Socridis αναφέρεται εν προκειμένω στην απόφαση της 12ης Ιουλίου 1983 [8], με την οποία το Δικαστήριο συνέκρινε την επιβάρυνση που έπληττε αντιστοίχως το κρασί και τη μπίρα στο Ηνωμένο Βασίλειο και κατέληξε ότι η διαφορά που μπορούσε να διαπιστωθεί οδηγούσε σε υπερβολική φορολόγηση του κρασιού. Επρόκειτο όμως για περίπτωση όπου το εμπλεκόμενο κράτος μέλος δεν είχε ουσιαστικά εγχώρια παραγωγή κρασιού. Στην πραγματικότητα, το Δικαστήριο διαπίστωσε τα εξής:

«Από τη λεπτομερή εξέταση των στοιχείων, στην οποία προέβη το Δικαστήριο, προκύπτει (ανεξαρτήτως του κριτηρίου συγκρίσεως που χρησιμοποιείται και χωρίς να χρειάζεται, σε τελευταία ανάλυση, να προκριθεί το ένα ή το άλλο) ότι το φορολογικό σύστημα του Ηνωμένου Βασιλείου επιβάλλει στον *οίνο προελεύσεως άλλων κρατών μελών* πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση ικανή να εξασφαλίσει την *προστασία της εθνικής παραγωγής ζύθου*» [9].

31. Στην υπόθεση εκείνη, συνεπώς, το Δικαστήριο δεν όρισε μια *αντικειμενική διαφορά* που θα πρέπει να τηρείται από όλα τα κράτη μέλη και σε κάθε περίπτωση μεταξύ των δύο επιδίκων προϊόντων, αλλά εξέτασε το ειδικό ζήτημα της υπερβολικής φορολογήσεως του εισαγομένου κρασιού ελλείψει εγχώριας παραγωγής.

32. Εξάλλου, το Συμβούλιο, θεσπίζοντας τις δύο επίδικες οδηγίες, αποφάνθηκε στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης και πολύ γνωστής σ' αυτό πραγματικής καταστάσεως, ήτοι της καταστάσεως στην οποία όλα ανεξαιρέτως τα κράτη μέλη παράγουν τα ίδια ένα σημαντικό μέρος της μπίρας που καταναλώνεται στο έδαφός τους. Λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του Δικαστηρίου, και ενόψει της καταστάσεως αυτής, το Συμβούλιο θεώρησε ότι, ακόμα και αν ένα κράτος μέλος εφαρμόσει στο ακέραιο τη διαφορά που προκύπτει από τις δύο οδηγίες, ήτοι μηδενικό συντελεστή για το κρασί και συντελεστή 1,87 ECU ανά βαθμό ανά εκα-

8 — Υπόθεση 170/78, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή 1983, σ. 2265).

9 — Η υπογράμμιση δική μου.

τόλιτρο για τη μπίρα, δεν προστατεύει εμμέσως την εγχώρια παραγωγή κρασιού (σε περίπτωση που έχει τέτοια παραγωγή).

33. Αντιθέτως, «αφήνοντας ανοικτή» για τα κράτη μέλη τη δυνατότητα να φορολογούν βαρύτερα τα δύο προϊόντα, το Συμβούλιο δεν είχε την πρόθεση να δώσει στα κράτη μέλη την εντύπωση ότι ήταν πλέον ελεύθερα να εφαρμόζουν οποιονδήποτε συντελεστή, ιδίως για το κρασί, σε περίπτωση που δεν έχουν δική τους παραγωγή κρασιού.

34. Εξάλλου, για ακόμα γενικότερους λόγους, δεν μπορώ να συμφωνήσω με τον τρόπο που παρουσιάζει η Socridis τα αποτελέσματα των δύο οδηγιών.

35. Στην ουσία, η Socridis υποστηρίζει ότι, κάθε φορά που μια οδηγία αφήνει, όπως εν προκειμένω, ένα ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως στα κράτη μέλη για την εφαρμογή της, το γεγονός και μόνον ότι τα κράτη μέλη, κάνοντας κακή χρήση αυτής της ευχέρειας εκτιμήσεως, θα μπορούσαν να παραβιάσουν διάταξη ή αρχή του κοινοτικού δικαίου την οποία υποχρεούνται να τηρούν κατά πάσα περίπτωση είναι ικανό να καταστήσει ανίσχυρη την εν λόγω οδηγία.

36. Όμως, το ιδιαίτερο γνώρισμα του νομοθετικού μηχανισμού της οδηγίας συνίσταται ακριβώς στο ότι παρέχει στα κράτη μέλη μια ευχέρεια εκτιμήσεως, δηλαδή τη δυνατότητα να θεσπίζουν, κάθε ένα για τον εαυτό του και ενόψει της εσωτερικής καταστάσεως της χώρας και των ιδιαιτέρων δεσμεύσεων, ιδίως νομικών, που ισχύουν στην περίπτωσή του, τα μέτρα που κρίνουν ως τα πλέον ενδεδειγμένα.

37. Θεωρώ ότι η ενδεχόμενη κακή χρήση, εκ μέρους κράτους μέλους, του περιθωρίου ελευθερίας που του αφήνει η οδηγία ουδαμώς μπορεί να την επηρεάσει και να θέσει εν αμφιβόλω το κύρος της.

38. Υπενθυμίζω, εξάλλου, συναφώς ότι, όταν τα κράτη μέλη προβαίνουν στην εφαρμογή των οδηγιών, το πράττουν υπό τον έλεγχο της Επιτροπής, η οποία, δυνάμει της αποστολής που της αναθέτει το άρθρο 155 της Συνθήκης ΕΚ, μπορεί να κάνει χρήση της προσφυγής λόγω παραβάσεως, αν θεωρεί ότι με την εφαρμογή αυτή σημειώθηκε παράβαση υποχρεώσεως ή κανόνα του κοινοτικού δικαίου που όλα τα κράτη μέλη υποχρεούνται να τηρούν κατά πάσα περίπτωση.

39. Δύσκολα μπορώ να φανταστώ ότι, στο πλαίσιο μιας τέτοιας προσφυγής, το Δικαστήριο μπορεί να δεχθεί αμυντικό ισχυρισμό με τον οποίο το εμπλεκόμενο κράτος μέλος θα οχυρωνόταν πίσω από την ελευθερία την οποία του αναγνωρίζει η οδηγία. Είναι, συνεπώς, εσφαλμένο να υποστηρίζεται ότι οι οδηγίες περί διαρθρώσεων και περί συντελεστών νομιμοποιούν την εκ μέρους κράτους μέλους παράβαση του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο.

40. Στις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, οι σχέσεις μεταξύ των δύο

οδηγιών και του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, εξετάστηκαν και από άλλη οπτική γωνία, δηλαδή το επιτρεπτό της διαφοροποιημένης φορολογήσεως και των όρων από τους οποίους την έχει εξαρτήσει η νομολογία του Δικαστηρίου. Δεν νομίζω ότι μπορεί να αμφισβητηθεί ότι οι οδηγίες περί διαρθρώσεων και περί συντελεστών προβλέπουν διαφορετικούς κανόνες φορολογήσεως της μπίρας και του κρασιού και ότι οι κανόνες αυτοί, τόσο από απόψεως του τρόπου υπολογισμού των φόρων όσο και από απόψεως του ελαχίστου φόρου, φαίνονται περισσότερο ευνοϊκοί για το κρασί απ' ό,τι για τη μπίρα.

41. Αντιθέτως, αυτό που μπορεί να αμφισβητηθεί είναι το κατά πόσον δημιουργεί πράγματι πρόβλημα αυτή η διαφοροποιημένη φορολόγηση που φαίνεται ευνοϊκότερη για το κρασί. Συγκεκριμένα, όπως ήδη τονίστηκε, όλα τα κράτη μέλη είναι παραγωγοί μπίρας, ενώ ορισμένα μόνον από αυτά παράγουν κρασί, οπότε η υπερβολική φορολόγηση της μπίρας δεν φαίνεται να ευνοεί μια εγχώρια παραγωγή σε σχέση προς τα εισαγόμενα προϊόντα, πράγμα το οποίο αποτελεί το καθοριστικό κριτήριο από πλευράς του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο.

42. Πράγματι, από τις υποθέσεις που έχει εκδικάσει το Δικαστήριο προκύπτει σαφώς ότι πραγματικός κίνδυνος υπερβολικής φορολογήσεως υφίσταται για το κρασί, στην περίπτωση των κρατών που παράγουν μόνον μπίρα.

43. Όσον αφορά το κατά πόσον επιτρέπονται συστήματα διαφοροποιημένης φορολογήσεως, υπενθυμίζεται, εκτός από την προμνησθείσα απόφαση Walker, και η απόφαση Essevi και Salengo [10], όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι

«το κοινοτικό δίκαιο στο παρόν στάδιο της εξελίξεώς του δεν περιορίζει την ελευθερία κάθε κράτους μέλους να θεσπίζει ένα σύστημα διαφοροποιημένης φορολογίας για ορισμένα προϊόντα, σύμφωνα με ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια, όπως η φύση των πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται ή οι μέθοδοι παραγωγής που εφαρμόζονται. Τέτοιου είδους διαφοροποιήσεις συμβιβάζονται με το κοινοτικό δίκαιο αν επιδιώκουν στόχους οικονομικής πολιτικής που και αυτοί συμβιβάζονται με τις απαιτήσεις της Συνθήκης και του παράγωγου δικαίου και αν ο τρόπος εφαρμογής τους είναι τέτοιος ώστε ν' αποφεύγεται κάθε μορφή διακρίσεως άμεσης ή έμμεσης σε σχέση με εισαγωγές που πραγματοποιούνται από άλλα κράτη μέλη ή προστασίας της ανταγωνιστικής εθνικής παραγωγής» (σκέψη 21).

44. Η απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας [11] επιβεβαιώνει από κάθε άποψη τη νομολογία αυτή.

45. Εξεταζόμενη υπό το φως αυτής της νομολογίας, μια διαφοροποιημένη φορολόγηση της μπίρας και του κρασιού η οποία ευνοεί το κρασί είναι απολύτως θεμιτή. Όχι μόνον οι χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες, σταφύλι για το κρασί, λυκίσκος και σιτηρά για τη μπίρα, και οι μέθοδοι παραγωγής, μη βιομηχανοποιημένη στη μία περίπτωση, γενικά βιομηχανοποιημένη στην άλλη, διαφέρουν ουσιωδώς, αλλά και η θέση της

10 — Απόφαση της 27ης Μαΐου 1981, 142/80 και 143/80 (Συλλογή 1981, σ. 1413).

11 — Απόφαση της 7ης Απριλίου 1987, 196/85 (Συλλογή 1987, σ. 1597, σκέψη 6).

οινοπαραγωγής, αφενός, και της ζυθοποιίας, αφετέρου, στην οικονομία των κρατών μελών δεν είναι συγκρίσιμη. Ακόμα και στα κράτη μέλη στα οποία δεν παράγεται κρασί, η ζυθοποιία δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει το ίδιο κοινωνικοοικονομικό βάρος με την οινοποιία σε ορισμένα κράτη μέλη.

46. Σ' αυτά προστίθεται, φυσικά, και το γεγονός ότι η διάθεση της παραγωγής κρασιού και, ειδικότερα, των κρασιών τρέχουσας καταναλώσεως, που είναι ακριβώς εκείνα για τα οποία μπορεί να θεωρηθεί ότι υφίσταται κάποια σχέση ανταγωνισμού με ορισμένες μπίρες, δημιουργεί και θα εξακολουθήσει στα επόμενα έτη να δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής παραγωγής. Εξάλλου, όπως τονίστηκε με τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, το κόστος παραγωγής της μπίρας είναι πάντοτε, είτε πρόκειται για προϊόντα τρέχουσας καταναλώσεως είτε πρόκειται για προϊόντα υψηλής ποιότητας, πολύ χαμηλότερο του κόστους παραγωγής του κρασιού.

47. Από τα ανωτέρω δεν συνάγω το συμπέρασμα ότι πρέπει αναγκαστικά να επιβάλλεται στη μπίρα υψηλότερος φόρος σε σχέση προς το κρασί· υποστηρίζω μόνον ότι, αφενός, μια τέτοια βαρύτερη φορολογία μπορεί να δικαιολογηθεί με βάσιμους λόγους και, αφετέρου, όπως μαρτυρούν τα στατιστικά στοιχεία που προσκομίστηκαν στο Δικαστήριο, οι επιταγές που απορρέουν από τις δύο αμφισβητούμενες οδηγίες όσον αφορά την φορολόγηση της μπίρας ασφαλώς δεν είναι ικανές να επηρεάσουν την ανταγωνιστική της θέση, ακόμα και όταν ένα κράτος μέλος κάνει χρήση του περιθωρίου που του αναγνωρίζεται και δεν επιβάλλει ειδικό φόρο καταναλώσεως στο κρασί.

48. Δεν πρέπει επίσης να λησμονείται ότι ο ειδικός φόρος καταναλώσεως δεν αποτελεί τη μοναδική φορολογία που πλήττει το κρασί και τη μπίρα και ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί η ανταγωνιστική σχέση, σε επίπεδο καταναλωτή, στην οποία βρίσκονται τα δύο αυτά ποτά, πρέπει ασφαλώς να ληφθεί υπόψη η επιβάρυνση που αντιπροσωπεύει ο ΦΠΑ, ο οποίος, δεδομένης της υψηλότερης τιμής του κρασιού, λειτουργεί εις βάρος του τελευταίου και σχετικοποιεί έτσι το πλεονέκτημα που μπορεί να υφίσταται στο επίπεδο του ειδικού φόρου καταναλώσεως.

49. Μπορεί, συνεπώς, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η διαφορά φορολογήσεως που οι δύο οδηγίες επιτρέπουν μεν, πλην όμως ουδόλως επιβάλλουν, δεδομένου ότι σε κάθε κράτος μέλος εναπόκειται να καθορίσει, ενόψει της συγκεκριμένης καταστάσεως την οποία αντιμετωπίζει, μια φορολογική σχέση η οποία να μην έχει προστατευτικά αποτελέσματα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά, αυτή καθαυτήν, παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.

Ως προς την παράβαση του άρθρου 99 της Συνθήκης

50. Όμως, κατά την άποψη της Socridis, παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας υφίσταται και σε άλλο επίπεδο, ήτοι από πλευράς του τρόπου με τον οποίο το Συμβούλιο έκανε χρήση των αρμοδιοτήτων που του απονέμει το άρθρο 99 της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, η Socridis, αφού υπενθυμίζει ότι ο σεβασμός της αρχής της αναλογικότητας εκτιμάται με βάση το κατά πόσον τα μέσα εφαρμογής είναι κατάλληλα προς επίτευξη του επιδιωκομένου σκοπού και δεν βαίνουν πέραν του αναγκαίου για την επίτευξή του μέτρου, υποστηρίζει ότι οι δύο οδηγίες δεν προωθούν επαρκώς τον στόχο της εναρμο-

νίσεως, καθόσον «υπολείπεται κατά πολύ του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη της αναγκαίας ελάχιστης προσεγγίσεως των σχέσεων φορολογίας μεταξύ κρασιού και μπίρας που να συμβιβάζεται με το άρθρο 95, δεύτερο εδάφιο, και με την αρχή της αναλογικότητας».

51. Νομίζω ότι η επίκριση αυτή οφείλεται σε μια παρεξήγηση, καθόσον ο σκοπός τον οποίο επιδίωξε ο κοινοτικός νομοθέτης όταν εξέδωσε τις δύο οδηγίες δεν ήταν η προσέγγιση της φορολογίας του κρασιού προς εκείνη της μπίρας. Οι οδηγίες αυτές ουδόλως αποβλέπουν στην εφαρμογή του άρθρου 95, το οποίο δεν απονέμει καμία σχετική αρμοδιότητα στο Συμβούλιο, καθόσον η εφαρμογή του βαρύνει μόνον τα κράτη μέλη. Εκδίδοντας τις οδηγίες, το Συμβούλιο θέλησε, κάνοντας χρήση των αρμοδιοτήτων που του απονέμει ρητώς το άρθρο 99 της Συνθήκης, να επιτύχει μια σύγκλιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τους ειδικούς φόρους καταναλώσεως, την οποία έκρινε απαραίτητη για την εξασφάλιση της εγκαθιδρύσεως και της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς εντός της προθεσμίας που τάσσει το άρθρο 7 Α της Συνθήκης ΕΚ.

52. Με την έκδοση των δύο αυτών οδηγιών, δεν επιδιώχθηκε η ρύθμιση των προβλημάτων του ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων ειδών ποτών και η εξάλειψη των φορολογικών διακρίσεων σε ορισμένα κράτη μέλη, αλλά η κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο εξασφάλιση, με την προοπτική της υλοποιήσεως της εσωτερικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας των διαφόρων τύπων ποτών μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών. Τούτο πράγματι επιτεύχθηκε, διότι το περιεχόμενο των δύο οδηγιών δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στις διατάξεις που αμφισβητούνται εν προκειμένω ενώπιον του Δικαστηρίου. Για πολλά ζητήματα που είχαν ανακύψει όσον αφορά τους ειδικούς φόρους καταναλώσεως στα αλκοολούχα ποτά, οι οδηγίες αυτές θεσπίζουν κανόνες οι οποίοι απλοποιούν σημαντικά αυτόν τον φορολογικό τομέα. Η απαρίθμησή τους θα ήταν βαρετή και θα μας απομάκρυνε πολύ από το ζήτημα που καλείται να κρίνει το Δικαστήριο· όμως, για να γίνει αντιληπτή η πρόοδος την οποία κατέστησαν δυνατή οι οδηγίες αυτές, αρκεί η παραπομπή στις λεπτομερέστατες διατάξεις τις οποίες οι οδηγίες αυτές αφιερώνουν στις διάφορες μειώσεις του φόρου που μπορούν να ισχύσουν για ορισμένα προϊόντα.

53. Αποτελεί παρανόηση των αρμοδιοτήτων τις οποίες το άρθρο 99 απονέμει στον κοινοτικό νομοθέτη το να του προσάπτεται ότι δεν προέβη στην προσέγγιση των ειδικών φόρων καταναλώσεως που πλήττουν αντιστοίχως το κρασί και τη μπίρα. Το Συμβούλιο μπορεί να ενεργήσει δυνάμει του άρθρου 99 μόνον προς θέσπιση των αναγκαίων μέτρων για την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς. Δεν διαθέτει, όπως πολύ ορθώς υπενθύμισε στο Δικαστήριο, άνευ όρων ή απεριόριστη εξουσία προς εναρμόνιση των ειδικών φόρων καταναλώσεως.

54. Ο περιορισμός αυτός δεν αποκλείει, ωστόσο, μια εξουσία εκτιμήσεως, της οποίας το Συμβούλιο έκανε χρήση, καθόσον έκρινε ότι οι προτάσεις που του είχε υποβάλει διαδοχικά, το 1987 και το 1989, η Επιτροπή έβαιναν πέραν του απαιτουμένου για την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς μέτρου. Αυτό αποδείχθηκε σε γενικές γραμμές ακριβές, αν ληφθεί υπόψη η έκθεση που συνέταξε — όπως είχε υποχρέωση — η Επιτροπή το 1995, προβαίνοντας στον απολογισμό των δύο πρώτων ετών εφαρμογής του εναρμονισμένου καθεστώτος.

55. Ασφαλώς δεν απαγορεύεται η διατύπωση διαφορετικής γνώμης και η υποστήριξη της απόψεως ότι η επιτευχθείσα εναρμόνιση ήταν πολύ περιορισμένη, καθώς και της πεποιθήσεως ότι, όσον αφορά τα προϊόντα τα οποία υπόκεινται σε ειδικό φόρο καταναλώσεως, η εσωτερική αγορά παρουσιάζει ακόμα ορισμένες ατέλειες.

56. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν πρέπει να λάβει μέρος στη συζήτηση επί του θέματος αυτού, αλλά να αποφανθεί επί του κατά πόσον οι δύο οδηγίες είναι ανίσχυρες από πλευράς του άρθρου 99, βάσει του οποίου έχουν εκδοθεί. Κατά την άποψή μου, στο ερώτημα αυτό προσήκει σαφώς αρνητική απάντηση, στο μέτρο που, εκδίδοντας τις διατάξεις ως προς τις οποίες διερωτάται το εθνικό δικαστήριο, το Συμβούλιο δεν φαίνεται να ενέργησε εκτός των αρμοδιοτήτων που αντλεί από το άρθρο 99.

Ως προς την υποχρέωση αιτιολογήσεως

57. Απομένει ένα τελευταίο ζήτημα το οποίο θίγει η Socridis και το οποίο θα εξετάσω εν συντομία: είναι το ζήτημα της αιτιολογίας των δύο οδηγιών όσον αφορά τις διατάξεις τις οποίες αφιερώνουν στη διάθρωση και στον συντελεστή του ειδικού φόρου καταναλώσεως, αφενός για τη μπίρα και, αφετέρου, για το κρασί. Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η αιτιολογία αυτή είναι ελλειπτική. Ωστόσο, μια ελλειπτική αιτιολογία δεν είναι απαραίτητα ανεπαρκής, ακόμα δε λιγότερο ανύπαρκτη. Υπενθυμίζω ότι πρόκειται για την αιτιολογία οδηγιών οι οποίες έχουν εκδοθεί από το Συμβούλιο και έχουν ως μοναδικούς αποδέκτες τα κράτη μέλη και ότι η νομολογία του Δικαστηρίου ανέκαθεν λαμβάνει υπόψη, προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσον μια αιτιολογία είναι ή όχι επαρκής, το γεγονός ότι ο αποδέκτης μιας πράξεως δεν μπορεί να αγνοεί τους λόγους που ενέπνευσαν τη λήψη της αποφάσεως, λόγω του ότι συνδέθηκε στενά με τη διαδικασία καταρτίσεως της πράξεως [12]. Δεν πρέπει, εξάλλου, να λησμονείται ότι η νομολογία ουδέποτε απαίτησε, στην περίπτωση πράξεως θεσπίζουσας πολύπλοκη ρύθμιση, να αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερης και λεπτομερούς αιτιολογίας όλες οι τεχνικές πτυχές της ρυθμίσεως αυτής [13]. Ούτε μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι οι δύο οδηγίες τελούν σε σχέση αλληλεξαρτήσεως τόσο μεταξύ τους όσο και προς άλλες οδηγίες, ιδίως την οδηγία 92/12/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, σχετικά με το ειδικό καθεστώς, την κατοχή, την κυκλοφορία και τους ελέγχους των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης [14], και επομένως δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο μεμονωμένης αναγνώσεως η οποία θα μπορούσε να δημιουργήσει αμηχανία.

58. Τέλος, επιβάλλεται να αναγνωριστεί ότι η προσφυγή σε διατυπώσεις του είδους «θεωρώντας ότι είναι σκόπιμο να» ή «θεωρώντας ότι πρέπει να» είναι συχνότερη απ' όσο φαίνεται στην αιτιολογία των κοινοτικών νομοθετικών πράξεων και ότι πολλές είναι οι πράξεις εκείνες των οποίων το κύρος θα μπορούσε να τεθεί εν αμφιβόλω από πλευράς του άρθρου 190 της Συνθήκης αν αυτό το είδος αιτιολογίας θεωρηθεί ανεπαρκές.

12 — Βλ., π.χ., την απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 1981, 819/79, Γερμανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1981, σ. 21).

13 — Βλ., π.χ., την απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1996, C-84/94, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-5755).

14 — ΕΕ L 76, σ. 1.

59. Όταν ο κοινοτικός νομοθέτης θεσπίζει διατάξεις γενικού χαρακτήρα στο πλαίσιο αρμοδιότητας εναρμονίσεως ενέχουσας ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, θα ήταν, κατά τη γνώμη μου, υπερβολικό να απαιτείται από αυτόν να διατυπώνει για κάθε ένα από τα μέτρα που θεσπίζει αιτιολογία η οποία, συγχρόνως, να δικαιολογεί το περιεχόμενο του μέτρου και να αποκρούει, εκ των προτέρων, την κριτική όλων εκείνων τους οποίους δεν ικανοποιεί το μέτρο αυτό, διότι δεν συμβιβάζεται με τα συμφέροντά τους.

60. Η αιτιολογία μιας οδηγίας εναρμονίσεως και η αιτιολογία μιας αποφάσεως με την οποία μια κρατική ενίσχυση κρίνεται αντίθετη προς τη Συνθήκη ή με την οποία επιβάλλεται πρόστιμο σε ορισμένη επιχείρηση λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού δεν μπορεί να κρίνονται με τα ίδια σταθμά.

61. Συνεπώς, προτείνω στο Δικαστήριο να μη δεχθεί την αιτίαση περί ελλείψεως αιτιολογίας που διατυπώνεται κατά των δύο οδηγιών.

Πρόταση

62. Εφόσον καμία από τις αιτιάσεις που υποβλήθηκαν στην κρίση σας δεν φαίνεται ικανή να επηρεάσει το κύρος των αμφισβητουμένων διατάξεων των οδηγιών περί διαρθρώσεων και περί συντελεστών, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στο προδικαστικό ερώτημα του tribunal de grande instance de Foix:

«Από την εξέταση του προδικαστικού ερωτήματος δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το κύρος της οδηγίας 92/83/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, για την εναρμόνιση των διαρθρώσεων των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στην αλκοόλη και τα αλκοολούχα ποτά, και της οδηγίας 92/84/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, για την προσέγγιση των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης για τα αλκοολούχα ποτά και την αλκοόλη.»